

Dicționar de etică

Stanley J. Grenz
Jay T. Smith

Dicționar de etică

Traducere de Silviu Tatu

 CASACĂRȚII
Oradea, 2025

Copyright © 2003 by Stanley J. Grenz, Jay T. Smith
Ediția originală a fost publicată în limba engleză, cu titlul *Pocket dictionary of ethics*, de InterVarsity Press, 430 Plaza Drive, Westmont, IL 6055, USA.
www.ivpress.com
Toate drepturile rezervate.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții, Oradea. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.

Dicționar de etică

Stanley J. Grenz și Jay T. Smith

Copyright © 2025 Casa Cărții

Casa Cărții, Oradea

OP 2, CP 30

410670, Oradea

Tel.: 0359 800 333; 0728 874 975

E-mail: info@ecasacartii.ro

www.ecasacartii.ro

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GRENZ, STANLEY J.**

Dicționar de etică / Stanley J. Grenz, Jay T. Smith ;
trad. de Silviu Tatu. - Oradea : Casa Cărții, 2025
ISBN 978-606-732-287-3

I. Smith Jay T.

II. Tatu, Silviu (trad.)

81

17

Traducerea: Silviu Tatu

Editarea: Camelia Luncan

Corectura: Timeia Pop

Tehnoredactarea: Timeia Pop

Coperta: Marius Bonce

Tipar executat de

**BOOK
EXPERT**
Powered by METROPOLIS

www.book-expert.ro

Prefață

Astăzi oamenii par a fi destul de interesați să folosească limbajul eticii. Aceasta se poate datora parțial impresiei tot mai pregnante că suntem asaltați cu întrebări care, în esența lor, sunt de natură etică. Totuși, în același timp, oamenii par a fi tot mai conștienți de faptul că întrebările de etică nu există pur și simplu „în lume”. Din contră, ne simțim bombardați cu decizii referitoare la felul în care ar trebui să trăim și la ce fel de persoane ar trebui să fim. Cumva realizăm că ceea ce facem și cine suntem chiar contează. Privind din această perspectivă, toți suntem eticieni. Aceasta înseamnă că nu avem parte de luxul de a întreba: „*Doresc să fiu etician?*” Mai degrabă, întrebarea crucială este „*Ce fel de etician sunt eu?*”

Scopul ultim al producerii *Dicționarului de etică* este să vă ajutăm să te ajutăm să devii un bun etician. Dorim să contribuim la acest obiectiv înalt oferindu-ți o unealtă prin care să devii un etician mai bine informat. În vederea acestui scop, ceea ce găsești în paginile următoare sunt definiții compacte sau descrieri ale unora dintre cei mai importanți termeni și nume întâlnite în lucrări și discuții din domeniul larg al eticii. Desigur, aceste definiții nu sunt exhaustive, dar sunt menite a oferi o bază fundamentală de cunoaștere a conceptelor centrale invocate în conversațiile despre etică. În loc să includem concepte dintr-o varietate de curente de gândire din religie și filosofie, ne-am axat pe tradițiile etice greacă, apuseană și creștină. În general am evitat termenii care se limitează la subdiscipline

specializate, preferând concepte care încadrează discuția etică în ansamblu (incluzând, ar trebui să te avertizăm, câte o intrare ironică). În acest proces, am păstrat numărul intrărilor care se ocupă de personalitatea unor eticieni la minimum și am evitat în mare măsură numărul personalităților din secolul XX și XXI.

Acest mic dicționar nu este menit a fi citit din scoarță în scoarță. Mai degrabă, este intenționat a servi ca unealtă de referință pe care să o ai pe birou în timp ce citești cărți și articole de specialitate. Cu toate acestea, ai putea lua în considerare posibilitatea de a citi cartea de la A la Z pentru a deprinde limbajul de bază necesar în domeniul eticii în general. Pentru a înlesni folosirea lui ca unealtă de referință, am oferit și referințe încrucișate. Un asterisc (*) înaintea unui termen sau a unei expresii indică faptul că apare în carte ca intrare distinctă. Termenul „vezi” te trimite la intrarea unde este definit termenul ales. Expresia „vezi și” indică o intrare conexă din dicționar care oferă o informație suplimentară privitoare la termenul explorat.

În cele din urmă, nu uita că a învăța *despre* etică nu te va transforma în mod automat într-un etician mai bun. Cunoștințele trebuie aplicate și, în cazul căutării de a trăi în mod etic, trebuie aplicate sub conducerea și cu împuternicirea Duhului Sfânt. Rugăciunea noastră este ca *Dicționarul de etică* să devină un instrument al Duhului pentru realizarea acestui scop mareț în viața ta.

Stanley J. Grenz și Jay T. Smith

A

absolut, absolutism. *Principiu etic (sau regulă etică) apreciat drept universal obligatoriu, care obligă toate persoanele, în toate circumstanțele, fără excepție. Absolutismul etic, la rândul-i, este teoria conform căreia există și se pot descoperi una sau mai multe absolute. Susținătorii absolutismului etic diferă între ei cu privire la sursa acestor absolute. Unii sugerează că ar fi ancorate în caracterul lui Dumnezeu și ar fi date umanității prin intermediul revelației divine. Alții declară că absolutele morale sunt ancorate în universalitatea *naturii umane și sunt accesibile prin rațiune. *Vezi și absolutism nonconflictual; normă; judecăți morale universale.*

absolutism nonconflictual. Teorie a *eticii deontologice care afirmă că verticalitatea unor acțiuni este determinată de un set de *principii morale care în realitate nu intră niciodată în conflict. De aceea, agentul moral nu este niciodată pus într-o situație în care un asemenea absolut trebuie să fie încălcat pentru a asculta un altul. *Vezi și absolut, absolutism.*

abstinență. În calitate de concept general, abstinența denotă actul reținerii de la o anumită activitate datorită unor convingeri de ordin moral, religios sau medical. În calitate de concept etic, este cel mai adesea folosit pentru a denota opțiunea unei persoane necăsătorite de a se abține de la activitate sexuală, mai ales contactul sexual. Validitatea abstinenței ca cea mai bună opțiune pentru minorii adolescenți se află în dezbateri publice astăzi, la fel cum e educația sexuală din școlile publice axată pe abstinență. *Vezi și sexualitate, etică sexuală.*

abuzul asupra copilului. Neglijarea intenționată sau neintenționată a celor mai fundamentale nevoi pentru protecție, *dragoste și necesități de ordin fizic precum hrană, adăpost și îmbrăcăminte de către o persoană care se află într-o relație de încredere cu un copil sau are o *responsabilitate față de

acesta. În formele sale cele mai severe, abuzul asupra copilului include acte fâțișe de indecență sexuală (de ex., viol, *incest), tratament fizic sever ce are ca rezultat desfigurarea sau dizabilitatea sau tratament verbal sau mental ce duce la disfuncții de personalitate pe termen lung.

adicție. Starea de a fi dominat de o dependență deprinsă. Această dependență se poate manifesta în forme diferite, precum dependența de substanțe (*droguri, alcool și stimulente), dependență sexuală sau dependență de o activitate (cumpărături, cheltuire, *pariere, internet, televizor etc.). Deși se consideră că multe activități sunt epuizante sau chiar dăunătoare pentru dependent și *societate, discuțiile abundă în privința considerării adicției drept categorie medicală/psihologică sau morală. Cu alte cuvinte, trebuie considerate adicțiile boli sau păcate?

administrare. *Principiu care declară că atitudinea etică adecvată începe cu recunoașterea lui Dumnezeu ca proprietar al tuturor lucrurilor din creație și, drept consecință, consideră că ființele umane sunt responsabile înaintea lui Dumnezeu pentru utilizarea înțeleaptă a tot ce le-a fost încredințat spre administrare într-o manieră ce respectă scopurile intenționate de Dumnezeu. Adesea administrarea este înțeleasă într-un sens restrâns ca *responsabilitatea persoanei pentru resursele sale materiale, mai ales bani și posesiuni. În acest sens, principiul responsabilității față de Dumnezeu se extinde la diversele aspecte ale tranzacțiilor sale financiare: câștiguri, cheltuieli, achiziții, economii, investiții și donații. Astăzi, administrarea este înțeleasă în general într-un sens mai integrator sau atotcuprinzător. Responsabilitatea managerială umană se extinde la toate domeniile vieții, atât individuale, cât și comunitare, și include atât atitudinea, cât și acțiunea. Biblia promovează administrarea ca principiu spiritual. Mai mult, mulți eticieni creștini o consideră aplicabilă

în mod direct la chestiuni curente cu o largă apertură, de la *sisteme economice la *ecologie.

adulter. Actul sexual dintre o persoană căsătorită și o altă persoană care nu este soțul/soția. Vechiul Testament interzice în mod explicit adulterul. Interdicția acestei practici este una dintre Cele Zece Porunci (Ex. 20:14). Isus nu numai că a repetat porunca în conversația Sa cu tânărul bogat (de ex., Mt. 19:18), dar în *Predica de pe Munte a aplicat-o la *pofta inimii (Mt. 5:27-28). Discuțiile contemporane au ridicat problema dacă interzicerea adulterului se aplică la orice contact fizic de natură explicit sexuală între două persoane care nu sunt căsătorite. *Vezi și* castitate; căsătorie.

agape. Transcrierea termenului grecesc tradus de regulă prin „*dragoste”. Agape, ca preocupare de ordin etic, reflectă termenul *hesed* prin aceea că reprezintă valoarea altruistă a bunătății, așa cum se reflectă în dragostea lui Dumnezeu pentru creație. *Agape* este uneori distinctă de termenii grecești apropiați **eros* și *philēo*, care sunt adesea traduși tot prin „dragoste”, dar nu transmit ideea de dăruire de sine inclusă în *agapē*. Mulți creștini au articulat ceea ce este adesea definit ca etica agape, adică o abordare privitoare la viața trăită etic care elevează dragostea la rangul de preocupare majoră. *Vezi și* caritate.

altruism. Preocuparea lipsită de egoism pentru binele altora. Unii eticieni filosofi argumentează că preocupările altruiste sunt prezente în fiecare cod moral și, prin urmare, altruismul aparține domeniului eticii naturaliste (*vezi și* naturalism etic). Sociobiologia contemporană oferă un tip diferit de înțelegere naturalistă, pretinzând că altruismul este conectat cu interesul pentru propagarea propriilor gene. Ca motivare pentru comportament, altruismul apare în miezul poruncii lui Isus „iubește-ți aproapele ca pe tine însuși” (Luca 10:27). *Vezi și* compasiune; dragoste.

angajare. Relație, adesea voluntară în caracter, între două părți în care una (de ex., muncitorul sau angajatul) îndeplinește o anumită slujbă (de ex., *muncă) pentru altul (de ex., proprietarul, angajatorul sau supraveghetorul) în schimbul altor bunuri, precum remunerarea financiară. În cadrul unei angajări, angajatorul și angajatul au anumite îndatoriri, *drepturi și *obligații care guvernează relația. Acestea contribuie la dimensiunea etică a relației. *Vezi și* datorie, etica afacerilor; etica muncii; etica profesională.

antinomianism. Literal, „împotriva legii sau în opoziție cu *legea”. Ca termen teologic creștin, antinomianismul susține că harul primit prin *credință a abolit legea (Gal. 3:11; Ef. 2:8-9) și prin urmare creștinul nu mai este supus legii în niciun sens. Împins la extrem, antinomianismul conduce la un comportament licențios, dacă nu chiar discutabil. Faptul că exista o problemă în Biserica primară este dovedit prin avertizările repetate împotriva sa găsite în câteva scrieri ale Noului Testament.

antisemitism. Condiția caracterizată de atitudini și acțiuni prejudicioase față de populația evreiască în general sau față de anumiți evrei în particular în temeiul apartenenței lor etnice. Antisemitismul apare ca problemă specială a teologiei creștine și a *eticii creștine datorită relației unice de natură istorică și teologică dintre credința creștină și cea iudaică. *Vezi și* discriminare; prejudecată; rasism.

apartheid. Un termen care a apărut inițial în Africa de Sud și care înseamnă literal „segregare”. Este de regulă înțeles în contextul segregării rasiale sau, mai specific, cu trimitere la politicile rasiale ale guvernului sud-african între anii 1950 și 1991. Ca termen etic, apartheidul poate fi folosit cu referire la orice separare de elemente concepută drept imorală până în punctul în care un element este exclus în folosul celorlalți. Prin urmare, în relațiile sociale umane, denotă separarea

unui grup de altele de dragul intensificării statutului membrilor unui grup, posibil pe socoteala altora din *societate. *Vezi și discriminare; rasism.*

Aquino, Toma din ~. *Vezi* Toma din Aquino.

argumentul moral. În apologetica creștină, linia de argumentare care deduce existența lui Dumnezeu din natura morală a umanității. O formulare celebră, care aparține lui Immanuel *Kant, susține că Dumnezeu este un postulat necesar al rațiunii morale sau „practice”. Argumentul lui Kant începe cu simțul universal uman al *datoriei sau acela de a fi condiționat moral, din care concluzionează că Dumnezeu trebuie să existe, dacă această experiență a *obligației morale trebuie să aibă vreun sens. Mai mult, după estimarea lui Kant, conduita virtuoaasă într-un univers cu adevărat moral trebuie răsplătită, iar săvârșirea răului trebuie pedepsită, un *principiu care solicită o putere supremă care garantează rezultatul moral ultim.

Aristotel (384-322 î.H.). Filosof antic grec considerat primul gânditor din civilizația occidentală care a scris un tratat sistematic asupra *eticii, e vorba despre *Etica nicomahică*. Aristotel a fost ucenicul lui *Platon, a ajuns tutorele lui Alexandru cel Mare și ulterior și-a întemeiat propria școală, numită Lyceum. Perspectiva lui Aristotel cu privire la metafizică este fundamentală pentru reflecția morală. Etica începe cu cercetarea celui mai mare *bine uman, care este *fericirea, înțeleasă mai degrabă ca bunăstare decât ca stare psihologică. Această fericire este legată de activitatea omului și prin urmare constă dintr-o viață de activitate virtuoaasă trăită în acord cu rațiunea. *Virtuțile morale sunt dobândite prin controlul rațional al dorințelor și presupun o preocupare deliberată pentru împlinirea „țelului” dorit sau binele suprem. În schimb, etica aristoteliciană este caracterizată de preocuparea umană cu cauza finală adecvată vieții umane,

care este cel mai înalt bine al omului. *Vezi și* calea de mijloc; măsura justă.

armament. Echipament și personal militar ale unei națiuni, ale unui grup sau ale unui individ. Deși armamentul include personalul care îndeplinește planurile tactice și strategice ale unei națiuni, termenul este în general folosit într-un sens mai îngust cu referire la echipamentul disponibil în situații de război sau de conflict. Echipamentul poate varia de la arme simple de mână, precum pumnalele, până la explozivele complexe nucleare și mecanismele lor de livrare. Întrebările de natură etică privitoare la armament sunt legate de *moralitatea folosirii *forței fizice în general și a războiului în particular pentru a rezolva problemele. *Vezi și* dezarmare; război nuclear.

ascultare. Conformare voită la o anumită poruncă, interdicție, *lege sau *datorie sau la un set de învățături. Majoritatea tradițiilor etice filosofice și religioase subliniază o ascultare corect direcționată ca *virtute. Concepția creștină a ascultării izvorăște dintr-un *principiu teologic mai fundamental, anume recunoașterea că prerogativa de a porunci, prin urmare de a pretinde ascultare din partea oamenilor, Îi este inerentă lui Dumnezeu în calitate de creator suveran. În același timp, Biblia Îl zugrăvește pe Dumnezeu ca pe Unul care acționează în sprijinul umanității intrând în legământ cu oamenii. Văzută din această perspectivă, ascultarea devine răspunsul uman potrivit la inițiativa divină, mai degrabă decât supunerea slugarnică față de un legislator suprem.

asistență medicală. Ansamblu de programe și servicii care promovează și întrețin bunăstarea fizică, mentală și socială. O stare bună de sănătate este considerată un scop pozitiv al ființei umane. În lumina acestei afirmații, un aspect al buneii guvernări este capacitatea de a permite accesul cetățenilor săi la îngrijirea medicală preventivă și curativă de

calitate. Dreptul universal la asistență medicală a constituit subiectul unei dezbateri continue. Din perspectivă creștină, asistența medicală este mandatată ca răspuns la *păcat și la căderea creației. Mai mult, starea bună de sănătate începe cu *shalom*, sau *pace, și este caracterizată de o relație bună cu Dumnezeu, cu semenii și cu creația și include un echilibru adecvat între diversele aspecte ale vieții și existenței. *Vezi și îngrijire paliativă.*

Augustin (354-430 d.H.). Cetățean roman nord-african convertit la creștinism, unul dintre cei mai mari teologi din istoria Bisericii. În miezul gândirii lui Augustin se afla însușirea ontologiei neoplatoniciene (*vezi* neoplatonism) care considera ființa formând o ierarhie, la apogeul căreia se afla „Unul”, plinătatea ființei. Unul era și un concept etic prin aceea că era considerat *binele suprem. Augustin a legat Unul neoplatonician de Dumnezeu creștin, care este și binele suprem. De aceea, Augustin susținea că **summum bonum* al umanității este Dumnezeu sau, mai bine, încântarea de Dumnezeu. Pe această temelie, Augustin a construit înțelegerea sa asupra eticii creștine, pe care o considera temelie etică a *dragostei lui Dumnezeu pentru noi, care mobilizează *voința noastră și, prin urmare, evocă în noi dragostea pentru Dumnezeu.

autonomie. Literalmente, „legea sinelui” sau „autogovernare”, prin urmare exercitarea independentă a *voinței unui individ sau a unei comunități ce duce la pretenții morale apreciate ca fiind determinate de un individ. În general, autonomia – care este adesea considerată opusul *heteronomiei și este uneori opusă *teonomiei – reclamă respingerea tuturor pretențiilor morale considerate ca provenind dintr-o sursă externă individului sau *comunității ori la care individul sau comunitatea nu are acces direct. *Vezi și libertate; individualism; autonomie morală.*